

just således, at man kan tænke sig den inspireret af Absalon — såmeget mere, som den er parret med et på engang kongeligsindet og aristokratisk sindelag, der giver sig udslag i sagnet om, hvorledes Danmark fik sit navn¹⁾. — Hvorom alting er, så indtager den lille sagnkrønike en ret ejendommelig stilling i Valdemartidens historieskrivning, enten den nu skyldes Absalons initiativ eller ikke.

4.

Svend Estridssøns Dødsaar.

Af Johannes Steenstrup.

Underbibliothekar Dr. Sofus Larsen har i „Aarbøger for nordisk Oldkyndighed“ for 1899, andet Hefte (S. 130—45) skrevet en Afhandling „Naar døde Svend Estridssøn?“, der meddeles som Tillæg til en anden Afhandling „Det lundske Ærkesæde og Biskop Herman“, med hvilken den dog kun for saa vidt staar i Forbindelse, som deri Kong Svends Død nævnes. Forf. hævder i Modsætning til, hvad jeg havde søgt at godtgjøre i dette Tidsskrift (6 R., Bd. IV, S. 722 f.), at Dødsaaaret er 1074 og ikke 1076.

Jeg skal strax udtale, at jeg ganske fastholder min tidligere Opfattelse, og jeg skal søge at vise, at Dr. L. bygger paa saa mange urigtige Opgivelser og gjør sig saa jævnlig skyldig i Feilslutninger, at hans Resultat nødvendig maa blive urigtigt. Dr. L. er meget udførlig og bred, jeg skal søge at være kort.

¹⁾ Vidit autem rex Dan regionem suam, super quam regnavit, . . . quod esset bona; vocavit primates suos et exactores, et ait: Bene placet mihi regio mea, quo nomine appellabimus eam. Respondentes principes terræ dixerunt: Rex, in æternum vive. Tu es Danus, regio tua Dania vel Dacia vocabitur, quod nomen in æternum non delebitur. — Dette lille sagn indeholder på en måde i kort begreb den for Valdemarstiden ejendommelige samfundsopfattelse.

Forf. sigter aabenbart i disse Afhandlinger efter at give netop den ægte og skarpeste Kildekritik og at fremdrage saa mange Bevismidler som muligt, til Ex. ogsaa palæografiske, men han bliver let saa forvisset om Sikkerheden af den fulgte Undersøgelcsmaade, at han glemmer at betænke, om ikke den givne Sammenhæng forlanger en anden Fremgangsmaade og om ikke det med alle Kunstens Midler fundne Resultat for en roligere Betragtning staar mærket med Usandsynlighed. Dr. L. har saaledes i Hovedafhandlingen bl. a. med skarpt Øie læst og med palæografisk Kundskab rettet et grumme udvidsket Ord paa Ligstenen over den tydskefødte Slesvigerbisp Herman, saaledes at der kommer til at staa *presulis Angli*; han er meget tilfreds med Resultatet, *presul Anglus* betyder Biskop i Slesvig, thi i Middelalderen brugtes *Anglus* for at betegne en Sønderjyde. Da dette nu ganske sikkert aldrig har været Tilfældet¹⁾, skulde man synes, at alene herved alvorlig Tvivl maatte vækkes om Rigtigheden af det saa møisomt vundne Resultat. Og netop paa samme Maade gaar det i den Tillægs-Afhandling, som her skal belyses.

Kilderne ere uenige i deres Opgivelse af Svends Dødsaar (Dødsdagen 28 April staar derimod fast). De danske Kilder have enstemmig 1074, de fremmede i Nord og Vest 1076, og jeg søgte i den ovennævnte Undersøgelse at bevise, at de sidste havde Ret.

Den 28 April 1074 kan Kong Svend ikke antages at være død — dette er ikke blot min, men A. D. Jørgensens og mange andres Opfattelse — thi Pave Gregor forudsætter endnu 11

¹⁾ Forf. paaberaaber sig Beda og Æthelwerd. Selv om nu to Engelskmænd ved Tiden 730 og 1000 havde havt en saadan Sprogbrug, vilde det da ikke være kritisk rigtigt at gjøre den til dansk Brug i det 12te Aarh. Endvidere have de to Historikere intet saadant; de nævne, at Englænderne, Angli, kom fra et Landskab Angel ved Danmarks Sydgrænse, hvilket jo er noget helt andet. Dr. L. vilde ved at efterse Registret til Langebeks Scriptorcs let kunne overbevise sig om, at Anglus ikke har denne Betydning.

Maaneder og 3 Uger senere, at han er i Live, idet han tilskriver ham 17 April 1075. Efter Datidens Kommunikationsforhold og Danmarks nøie Forbindelse med Rom maa det anses for ganske usandsynligt, at den berømte Konges Død skulde være ubekjendt for Pavehoffet paa den Tid. Hertil siger nu Dr. L.: „Dette Raisonnement tager mærkeligt nok slet ikke Hensyn til de ekstraordinære Forhold, som just dengang efter Gregors eget Udsagn gjorde sig gjældende. Fra Somren 1073 havde Sachsen været i Oprør mod Keiser Henrik IV., og Forbindelsen mellem Italien og Norden var derfor i de følgende Aar højst usikker, undertiden ganske afbrudt. Paven havde alt tidligere skikket Sendemænd til Kong Svend; men „propter perturbationem terræ Teutonicæ periculosum tunc fore cognoscentes ad nos reversi sunt““. Saaledes er Pavebrevets Dato ikke „i mindste Maade i Stand til at rokke de danske Hjemmelsmænds Autoritet i dette Spørgsmaal“.

Nu maa imidlertid Oprøret i Sachsen i Løbet af Aaret 1073 og den første Maaned af 1074 — indtil Kongen maa slutte den ydmygende Fred i Gerstungen 2 Febr. d. A. — siges slet ikke at vedrøre denne Sag, eftersom Kong Svend jo i hvert Fald først døde nogle Maaneder senere; kun kan man antage, at det netop var paa den Tid Gregors Sendebud vare i Tydskland paa Veien mod Nord, men vendte om. I den følgende Tid, i hvert Fald i det sidste Halvaar af 1074 og indtil Sommeren 1075, var alt roligt i Tydskland, og et Budskab om Kong Svends Død vilde med største Lethed kunne være naact baade til Kongen og til Rom, ligesom pavelige Udsendinge uhindret vilde have kunnet drage gennem Sachsen til Danmark. Det er i Løbet af denne Tid, at Sachserne mærkede, at Kong Henrik nærrede Hævnplaner mod dem og i Stilhed forberedte alt til en ny Kamp. Der løb Rygter om, at han søgte Forbund med forskjellige udenlandske Fyrster; saaledes skulde han have givet Danskernes Konge store Tilsagn om Løn for Hjælp, og Kilden, som bringer denne Efterretning, forudsætter klart nok, at den *rex Danorum*, som regerede 1074—75, er den samme som den, med hvem Kong Henrik

havde havt Sammenkomst i Lüneburg 1071¹⁾. I Juni 1075 brød det løs, og Henrik vandt Slaget ved Unstrut²⁾. — Netop under politiske Forhold som disse kan man være overbevist om, at de krigsførende Parter ville skaffe sig Efterretninger om Regenterne i Nabolandene, og Kundskaben om Kong Svend var i Live eller død, har derfor sikkert været kjendt i Tydskland og atter herfra kunnet meldes til Rom.

Thi mellem Rom og Tydskland var Forbindelsen i Aarene 1074—75 jo saa langt fra afbrudt, at Gregor sendte Brev paa Brev til tyske Geistlige og havde Forhandlinger med dem, saaledes som hans „Registrum“ paa mange Sider udviser. Iøvrigt gik de Danskes Vei til Rom jo ikke over Sachsen, men ad Rhinveien og Lothringen, og her have danske Pilegrimme stadig uhindret kunnet færdes. Endelig kunde Gregor jo af Franske, Engelskmænd, Norske, Svenske og mange andre faa Efterretning om, at den Konge var død, til hvem han følte sig saa stærkt knyttet og hvis Lige i Ydmyghed, Trofasthed og enestaaende Kjærlighed til Kirken han knap nok havde fundet mellem Konger (Gregors Udtalelse i Brev 6 Nov. 1077).

Derfor maa formentlig Aaret 1074 forkastes som usandsynligt. Desuden fandt jeg Opgivelsen i de danske Kilder yderligere svækket ved besynderlige Modsigelser. Saaledes betegner Ælnoth 1074 som Kongens 28de Regeringsaar (1047 + 28 = 1075). Hertil bemærker Dr. L.: „Hvorfor kan Ælnoth ikke for sine Ansættelser have benyttet samme Udgangspunkt, som Prof. Steenstrup mener, at Forf. af Knytlinga for en Del og med en vis Ret har lagt til Grund for sine, nemlig Vaaren 1046?“ Hertil maa bemærkes, at det dog ikke er mig, som har tillagt Knytlinga dette Udgangspunkt; det er Sagaen selv,

¹⁾ Bruno fortæller det som vitterligt, ikke blot som Rygte, i sit faa Aar efter forfattede Værk „De bello Saxonico liber“ c. 36, jfr. c. 20, 21 (Pertz, Scriptores V. 335, 341), men tyske Historikere udtale, at den lidenskabelige Forfatters Opgivelser høist kunne tages som Rygter, der gik i Sachsen.

²⁾ Om disse Tidsangivelser se Giesebrecht, Kaiserzeit, 5te Aufl., III. 1 (bl. a. S. 296, 309, 312). Meyer v. Knonau, Heinrich IV u. Heinrich V. II (bl. a. S. 327, 413, 485, 496).

der siger, at der var gaaet 29 Vintre siden Kong Magnus' Død (1047 + 29 = 1076) og endvidere 2 Vintre i Ufred med Kong Magnus, altsaa før 1047; og dette er jo fuldkommen korrekt. Ælnoth gjør intet saadant Regnestykke, han siger, at Svend døde 1074, som var „annus regni ejus vicesimus octavus“, han har selv tidligere sagt, at Svend og Magnus kæmpede mange Kampe sammen „de principatu Daciæ“ indtil Svend ved Magnus' Død „nativi soli principatum obtinuit“ (Scr. III. 332, 339). Hvis vi uden Antydning af Kilderne selv tage et af de Aar 1042—46 som Udgangspunkt, da Svend laa i Kamp med Magnus, efter Behag snart et, snart et andet af dem, og hvis vi stundom regne efter virkelige Regeringsaar, stundom efter Kalenderaar, „kan man faa næsten alt Muligt til at passe“ (saaledes siger Ræder, Danmark under Svend Estridsen og hans Sønner 590). Dr. L. bemærker ikke det Farlige deri; han lader Roskildekroniken („1074 i sin Regerings 31te Aar“) og Necrologium Lundense („1074, herskede i 30 Aar“) begge tælle fra 1044. Ad denne Vei komme vi virkelig ikke et Skridt videre.

Paa Grund af de danske Kilders Mangelfuldhed maa vi altsaa holde os til Udlandets. Og jeg gjorde opmærksom paa, at i England maatte man vide Besked om Danmarks Konge, eftersom denne i de Aar to Gange sendte Flaader derover. To af hinanden uafhængige Kilder, den angelsachsiske Krønike og Simeon of Durham, berette om Kong Svends Død 1076.

Dr. Larsen bestrider nu, at de to Kilder ere uafhængige af hinanden og at Simeon er en Førstehaands Kilde. Simeon har kun ordret afskrevet en Notits hos Florentius af Worcester¹⁾. „Jeg har benyttet den Udgave af hans Værk (Chro-

¹⁾ Dr. Larsen siger, at Krøniken „sædvanligvis, men maaske ikke helt med Rette tillægges Florentius Wigorniensis“ (S. 140). Florentius' Forfatterskab kan dog næppe bestrides, og jeg veed ikke, at nogen tager det i Tvivl (Dictionary of national biography, Florence of W., Hardy, catalogue of materials II. 129 f.). Dr. L. henviser til Liebermann, Anglo-Normannische Geschichtsquellen 295, men her antydes kun, at maaske ogsaa andre havde medvirket, og der synes nærmest tænkt paa hans Krønikes allersidste Partier.

nicon ex chronicis), som udkom i London 1592^a, siger Dr. L. Men det er høist urigtigt at benytte en saa forældet Udgave, naar en ny og bedre findes; jeg har benyttet Thorpes Udgave af 1848—49 for English Historical Society, og deri findes den paaberaabte Notits ikke. Saaledes var jeg i min gode Ret ved at antage, at Simeon ikke her har havt Florents af Worcester til Kilde. Thorpe erklærer ogsaa i sin Udgave, at de Dublinske Haandskrifter, som bleve lagte til Grund for Udgaven af 1592, synes at være af ringere Værdi end dem, som han har benyttet for sin Udgave¹⁾, og det kan ses af andre Oplysninger, at der i de Dublinske Haandskrifter er gjort Tilføjelser fra andre Kilder²⁾.

Den nye Udgave af Simeon af Durhams Krønike bekræfter da ogsaa ganske Rigtigheden af min Opgivelse. Udgiveren har trykt Notitsen om Kong Svend med stor Sats, altsaa som en original Notits af Simeon, i Modsætning til Stykker, der staa med mindre Sats før og efter og angives som tagne af Florentius³⁾. „Jeg har benyttet R. Twysdens Udgave i Hist. Anglicanæ Scriptorum X, London 1652^a,“ siger Dr. Larsen, men det er meget uklogt saaledes at holde sig til forældede Udgaver og derved kommer man til vrang Resultater.

Jeg har betragtet Simeon som selvstændig Kilde ved Siden af den angelsachsiske Krønike, fordi denne Forfatter, der har mange Oplysninger fra danske Landsdele af England, veed,

¹⁾ Florentii Wigorniensis monachi chronicon ex chronicis ed. B. Thorpe, 1848—49, II. p. XIII.

²⁾ Hardy angiver i Descriptive catalogue of materials relating to the history of Great Britain II. 129 f. foruden 7 andre Manuscripter 2 i Trinity College i Dublin bevarede. Det første af disse Nr. 602 nævnes som benyttet ved Udgaven af 1592, i hvilken der dog findes enkelte Ting, som ikke ere tagne af Manuscriptet. Det andet Nr. 315 beskrives som en Sammenstykning fra forskjellige Forfattere, deriblandt Florentius. — Se ogsaa om Tilføjelser Liebermann, Ungedruckte Anglo-Normannische Geschichtsquellen 24.

³⁾ Simeonis monachi opera omnia, ed. Arnold, 1882—85 (Chron. & Memorials) II. 208. — En anden Udgave fra vor Tid er den af Hinde for Surtees Society besørgede (1868).

hvad Krøniken ikke veed, at Svend var boglærd. Men her er jeg, efter Dr. L.s Udsagn, „ganske paa Vildspor. Man kunde med lige saa stor Ret slutte, at ogsaa den sachsiske Annalist havde hørt om Kong Svends litterære Dannelse, siden han kalder ham *rex scientissimus*. Nej, begges Visdom er laante Fjer, den sachsiske Annalist har afskrevet sin Notits efter Adam af Bremen⁴, og Simeon har udskrevet Florents (hvilket altsaa, som paavist, ikke er Tilfældet). De færreste Læsere ville vel kunne forstaa, hvad en Sachser-Annalist fra den senere Halvdel af det 12te Aarh. kan have at gjøre med de her nævnte Kilder, og Simeon har ikke Ordet *scientissimus*, men derimod *bene litteris imbutus*. Denne Kundskab kan Simeon have mange Steder fra, jeg har ikke villet udtale noget derom, men kun sagt, at Svends litterære Dannelse var „kommen ham for Øre“. Men jeg finder det næsten mærkeligt, at Dr. Larsen ikke her har set en Kilde, hvorfra Simeon kunde have hentet Oplysningen. I sin Undersøgelse hævder nemlig Dr. L., at Samlingen af Gregors Breve (Registrum Gregorii) skal i den Grad have været kjendt og benyttet af de engelske Aarbogsforfattere, at de her tog deres Oplysninger om danske Forhold. I Brev af 25 Jan. 1075 skriver nu Gregor til Kong Svend, at han var en af de mest boglærde blandt de christne Fyrster¹).

Dr. Larsen opstiller derpaa en hel Theori om, hvorfra de to Kilder fra England have deres Kundskab. Den latinske Kilde har ikke benyttet den angelsachsiske Krønike, men maa have havt en latinsk Text for sig; dette kan ses af Navneformen *Suanus*, der er „dannet paa Trods af al Etymologi og alle Lydlove“ og kun er en Afskriverfeil for *Sueinus*, hvilket bliver nærmere belyst palæografisk med Afbildning. Her gjør Dr. L. sig skyldig i den Feil at sætte Formen *Suanus* i særlig Forbindelse med Aaret 1076, skjøndt Florentius anvender den overalt fra Aaret 1013, altsaa paa Steder, hvor han vitterligt

¹) Monumenta Gregoriana, ed. Jaffé, 167: præ ceteris regnorum principibus tam peritia litterarum quam studio ecclesiasticæ exornationis pollere intelleximus.

nok oversætter den engelske Krønike og derfor har dennes *Swegen* for sig. Ikke blot Svend Tveskjæg, Svend Alfifas Søn, og Svend Estridssøn, men endog Angelsachseren Jarl Godwins Søn Swegen betegnes som *Suanus*, og denne Form anvender senere Simeon af Durham og mange andre engelske Kilder. Derfor gaar denne philologiske og palæografiske Kritik helt til Spilde.

Dette fælles Grundlag for de to engelske Kilder — hedder det videre — maa have været en Slags kirkelig Krønike, „thi de tre Efterretninger fra Danmark maa alle henregnes til denne Kategori, ja fra et rent kirkeligt Synspunkt maa de betragtes som Hovedbegivenhederne i Danmark fra 1076—1100“ (S. 143). Her er Tale om 1. Kong Svends Død, og denne gjøres altsaa af Forf. rent vilkaarligt til en kirkelig Begivenhed, 2. Knud den Helliges Død og 3. hans Skrinlæggelse. Bag disse tre — 3 — Notitser skimter Dr. L. en hel Krønike; dette er dog vel næsten at give Fantasien frie Tøiler. — Og hvorfra har saa hin ukjendte Krønike faaet det falske Aarstal 1076? „Forklaringen ligger i Gregor den VII's Registrum“. Krønikeskriveren fandt i denne Brevsamling, at det sidste Brev til Kong Svend var fra 1075, det første til hans Efterfølger fra 1077 og sluttede saa, at Kongen maatte være død 1076. Enhver ser, at dette er den reneste Gjætning. Det ligger meget nærmere at tænke, at de mange Danske, der endnu fandtes i England, hørte det rigtige Aar 1076 af deres Frænder i Danmark, eller at Vagtmændene ved Kysterne, som frygtede Danerkongens Angreb, fik hans Død i Tide opspurgt. Denne Forklaring har da i hvert Fald den Fordel ikke at være kunstig.

Men Dr. L. gaar endnu videre, ogsaa Navnet paa den Søn, der fulgte Svend paa Thronen, har den ukjendte Krønike faaet fra Registret. Han kaldes i dette *Aconus*, men det kan være en Feillæsning for *Aroldus*, saaledes som det nærmere grafisk paavises (hvad der iøvrigt næppe var fornødent). Altsaa, uagtet ikke et eneste Haandskrift i Europa af Registret har Formen *Aroldus*, skal denne have staaet i et Haandskrift, der gik til England, thi — derfra kunde den engelske Krønike

have Navnet. Dette er virkelig at drage Slutninger i en Ring. Den regerende danske Konges Navn kan lettest tænkes at være gaaet direkte over Nordsøen.

Det bliver vist derfor bedre at slaa en Streg over al denne Gjættten og sige, at de engelske Kilder have selvstændige Efterretninger om at Kong Svend døde 1076.

Dette Aar have endvidere de islandske Annaler og Snorre. Dette er kun een Kilde — siger Dr. L. — thi Annalerne støtte sig til Snorre og hans Tidsregning. Imidlertid er det vist, at Annalerne tillige have støttet sig til danske Kilder, og disses Angivelse af 1074 maa de altsaa have vraget. Snorre, hedder det videre, er ikke selvstændig, han støtter sig til Are Frode, og Are har havt „et ret godt Kjendskab til engelske historiske Arbejder“. Saaledes naa vi atter til et engelsk Udgangspunkt — men rigtignok kun ved at tegne Muligheder ude i det Fjerne. Fordi Snorre har benyttet Are, er det ikke givet, at han har benyttet ham ved denne Tidsangivelse, og fordi Are har kjendt engelske Kilder, er det ikke sagt, at han har truffet en engelsk Krønike med Opgivelsen om Kong Svend. Imidlertid skal Beviset for, at vi virkelig have Kilden til Snorres feilagtige Tidsbestemmelser i de engelske Annaler være den, at vi i disse netop møde „de to Aarstal, som væsentlig skiller Snorres Kronologi fra den danske for dette Tidsrums Vedkommende, nemlig 1076 som Svend Estridssøns Dødsaar, 1087 som Knud den helliges“.

Vi skulle nu se, hvorledes det forholder sig med de to her sammenlignede Led. Har Snorre virkelig 1087 som Knuds Dødsaar? I den nyeste og bedste Udgave af Heimskringla ved Finnur Jónsson læses, at efter Svends Død, som indtraf 10 Aar efter Harald Haardraades og Harald Godwinssøns Død, regerede Harald i 4 Aar, Knud derpaa i 8 Aar, altsaa til 1088 (saaledes i Texten efter Hovedhaandskriftet, 3 Haandskr. have dog 7 Aar)¹⁾; Storm har ogsaa i sin Oversættelse af Snorre (S. 530) 8 Aar. Saaledes er allerede dette Udgangspunkt ikke helt sikkert.

¹⁾ Heimskringla, Saga Óláfs konungs kyrra c. 5.

Men dernæst, findes der virkelig en fæstnet dansk Kronologi fra dette Tidsrum? Jeg skal nedenfor anføre, hvilke Tidsangivelser der forekommer i de danske Hovedkilder for Tidsrummet efter at Forbindelsen med England er ophørt, indtil Aarhundredets Udgang.

Lundeaarbogen (Scr. I. 237). Hardeknud dør 1046 [1042], Svend regerer efter ham 29 Aar, dog dør han 1074. Magnus slaar Venderne 1049 [1043]. 1050—53 ere vilkaarligt fœiede til nogle efter Adam af Bremen fortalte Begivenheder. 1074 bliver Harald Konge, regerer 8 Aar, men dør dog 1080. Knud dræbes 1086, Oluf regerer derpaa i 7 Aar til 1095, Erik i 9 Aar til 1102.

Sjællandske Aarbog (Scr. II. 606). Svend bliver Konge 1044, dør 1074. Harald dør 1080, Knud 1090, Oluf Hunger 1096, Erik Eiegod 1101.

Rydaarbogen (Pertz, Scriptorum XVI. 400 f.). Svends Død 1074; Knud regerer i 8 Aar og dræbes 1088, Oluf regerer i 7 Aar, Erik Eiegod dør 1101.

Roeskildeanonymen (Scr. I. 378). Svend dør 1074 i sin Regerings 31te Aar, Harald regerer i 7 Aar, Knud dør 1090 i sin Regerings 11te Aar. Oluf regerer i 9 Aar.

Man vil heraf se, at de danske Aarbøger — og til de her anførte svare de øvrige — indeholde en Samling vaklende og selvmodsigende Opgivelser; der er i Virkeligheden kun et eneste Aarstal, ved hvilket Krønikerne haardnakketholde fast, nemlig Svends Dødsaar 1074. Men som en Følge heraf bliver det ganske haabløst at opstille en særegen dansk Kronologi og at ville paaberaabe sig dennes Lighed eller Ulighed med en engelsk eller islandsk, som tilmed atter kun repræsenteres ved 3—4 Aarstal.

Nu staar kun Knytlingasaga tilbage, og om den maa Dr. L. indrømme, at den vist ikke direkte har benyttet Snorre. „Det har for den foreliggende Undersøgelse meget lidt at sige, om Knytlinga bygger paa Snorre eller ei; thi selv om den gjør det, saa er Snorre dog paa dette Punkt ikke nogen Førstehaandskilde“, hvorpaa Snorres formentlige Afhængighed af engelske Kilder paavises. Men hvis nu Knytlinga ikke

gjør det — ja, fra dette Spørgsmaal bøier saaledes Dr. L. helt af. Nu er det imidlertid vist, at Knytlinga har benyttet mange særlige, ogsaa danske Kilder, dens detaillerede Oplysninger om Tiden for Svends Død bør derfor agtes, og Sagaen har 1076.

Hermed har jeg gennemgaaet alle Hovedpunkterne i Dr. L.s Undersøgelse¹⁾. Jeg skal kun berøre, at han paa Afhandlingens sidste Side udtaler, at selv om de engelske Krøniker „opfører som Kong Svends Dødsaar 1076, viser det jo kun, at Krønikernes Forfattere trode, at dette Aar var Kong Svends Dødsaar, ikke at deres Tro er rigtig“. Dette er en vidtrækkende Sandhed, som man kun undres over at høre udtalt, eftersom den afskjærer enhver Diskussion; jeg vil undlade paa denne Maade at anfægte de danske Kilder og deres Aarstal.

Efter alt, hvad der saaledes er paavist, kan jeg kun betragte Dr. Larsens Afhandling som forfeilet. Han har været uforsigtig i Benyttelsen af Kilderne, han har med al anvendt Skarpsindighed kun kunnet fremsætte en Række Hypoteser, for hvilke Grundlaget hele Tiden glipper og som vare uforholdne, da andre Forklaringsmaader laa saa langt nærmere.

Aaret 1076, som meddeles af en Række gode udenlandske Kilder — medens det danske Aarstal 1074 maa kaldes usandsynligt —, bør vist derfor staa fast.

¹⁾ Paa en Del Enkeltheder, der ikke vedrøre Hovedspørgsmaalet, skal jeg ikke her komme ind. Jeg skal dog bemærke, at naar Dr. L. S. 132 vil forene to afvigende Kildeangivelser ved at henvise til, at „Gyngeherred var fra gammel Tid delt i Østre og Vestre Gyngeherred“, beror det paa en Misforstaaelse. Gyngeherred var ikke delt i Oldtid eller i Middelalder; det deltes 1637, se Styffe, Skandinavien under unionstiden, andra uppl., 71.